

## בישולי עכו"ם (ב)

### פתיחה

בשיעור שעבר התחלנו ללמוד את סוגיית גזירת בישולי עכו"ם, ועסקנו בעיקר בשאלה איזה סוג של בישול נאסר ובטעם הגזירה. השבוע נמשיך בלימוד הסוגיה ונבחן את ההיתרים השונים שכבר מופיעים בגמרא, וכן כאלו שנידונו בראשונים לגזירה זו.

### סוגיית הגמרא

בגמרא מובאים מספר מקרים בהם המאכל מותר למרות שחלק מהבישול נעשה על ידי גוי. הגמרא מציעה שהיו מספר שלבים בניסוח הכלל הסופי:

"איתמר נמי: אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן, ואמרי לה אמר רב אחא בר בר חנה א"ר יוחנן: בין שהניח עובד כוכבים והפך ישראל, בין שהניח ישראל והפך עובד כוכבים - מותר, ואינו אסור עד שתהא תחלתו וגמרו ביד עובד כוכבים. אמר רבינא, הלכתא: הא ריפתא דשגר עובד כוכבים ואפה ישראל, א"נ שגר ישראל ואפה עובד כוכבים, א"נ שגר עובד כוכבים ואפה עובד כוכבים ואתא ישראל וחתה בה חתויי - שפיר דמי" (לח:).

ר' יוחנן הצריך שקצה אחד של הבישול- התחלה או סוף, יעשה יהודי, ואילו רבינא מסתפק בכך שפעולה מסוימת בכל הליך הבישול (אפילו הפיכת הגחלים) תעשה על ידי יהודי על מנת שהתבשיל לא יהיה בישולי גויים. כנראה שסברת ר' יוחנן היא שצריך כי חלק משמעותי של הבישול ייעשה על ידי יהודי, ואילו רבינא מצריך שמספיק שנוכל לומר שהיהודי בישל את המאכל על מנת להתיר, וכל פעולה מועילה לשם כך<sup>1</sup>.

### זריקת גפרור לבעירה

כפי שראינו, בגמרא נפסק שמספיק שיהודי יחתה בגחלים כדי שהתבשיל לא יחשב בישולי גויים. נראה כי ניתן להגדיר את מעשה חיתוי הגחלים, בדומה לאיסור מגיס בשבת - חלק מתהליך הבישול המקרב את בישול המאכל. כמו כן פעולה זו ניכרת לעין ולכן ידוע שיהודי היה חלק מתהליך הבישול. מחלוקת מעניינת בעניין זה קיימת בין בני ארץ ישראל ובני בבל:

"אנשי מזרח אוסרין פת שאפה גוי, ואוכלין פת גוי ובלבד שיהא ישראל משליך עץ בתנור, ובני ארץ ישראל אוסרין אותה בעץ, שהעץ לא אוסר ולא מתיר. אימתי התירוהו? במקום שאין דבר לאכול, ועשה יום או יומים שלא אכל כלום, התירוהו לו מפני חיי נפש, כדי קיום נפשו, ובלבד מן הפלטר שלא נכנס בשר בחנותו מימיו, ואע"פ שהרי הוא כתבשיל" (ספר החילוקים בין בני מזרח ומערב סימן ל).

אנשי מזרח (בבל) מסתפקים בזריקת עץ לבעירה כדי להתיר את המאכל מאיסור בישולי עכו"ם, וכך פוסקים התוספות.

בשיעור לגבי פת עכו"ם ראינו את דברי הרמב"ן הסובר כי ניתן ללמוד הלכות מאיסור פת אכו"ם לאיסור בישולי עכו"ם. כך אכן נראה מדברי הרמב"ם מצטט את דין 'גפרור' לגבי פת, ומדבריו בהלכה הבאה נראה שהדין זהה גם לגבי בישול. יתכן ושאלה זו קשורה למחלוקת שראינו בשיעור שעבר בנוגע לטעם איסור בישולי עכו"ם- האם הוא משום חתנות או מפני חשש מאכלות אסורות.

הרא"ש מתקשה בהלכה זו ומסביר שמנהג זה נוצר בטעות. בתחילה היה צורך שהיהודי ידליק את האש ואז הגוי יבשל, והתבשיל מותר מפני שההיסק קרוי על שמו. האחרונים שראו דבר זה הקילו בהשלכת גפרור אפילו שלא בהתחלה. הרא"ש מסיים את דבריו בקביעה כי:

"...ולישנא דגמרא לא משמע הכי. והנח לישראל שיהו שוגגין" (סימן לג).

הרא"ש לא רוצה למחות כנגד המנהג שרווח במקומו אך סובר שמקורות בטעות.

הרמב"ם פוסק כבני בבל, אך כפי שכבר הערנו דין זה נפסק לגבי פת. הרמב"ם מסביר את טעם ההיתר:

"...ואפילו לא זרק אלא עץ לתוך התנור התיר כל הפת שבו, שאין הדבר אלא להיות היכר שהפת שלהן אסורה" (מאכ"א פ"ז, הלכה יג).

הר"י קאפח מביא תשובה של ר' יוסף בן פלאט (שציטט בשו"ת הראב"י אב"ד סימן רטז) המבאר בצורה מפתיעה כי ההיכר הוא מצד הגוי, ונועד לכך שהגוי יבין שהיהודים לא רוצים אותו:

"וכיוון דחזו ליה להאי ישראל דלא אכיל מאי דאפו אלא במעט עצים, עולה שנאתו בלבייהו ומרחקי מיניה משום דלא מיערב בהדייהו למיכל מאי דעבדי, אשתכח דלאו פתן אכול אלא משלו דהא על ידו נאפה ולא מיחתני בהו היכך שרי".

כפי שאמרנו הרמב"ם פוסק דין זה לגבי פת, ויש לבחון האם טעם זה שייך גם בבישול גויים שמספיק רק היכר כדי להתיר. יתכן שרק בפת שייכות קולות אלו משום ששם היה היתר מסוים בגזירה (כפי שהרחבנו בשיעור בנושא) שלא מצאנו בבישול. כך לדוגמה הרמב"ם כותב שפת של שוק "קל וקרוב להתר יותר מפת בעלי בתים". אולם, הרמב"ם בפירוש המשנה יוצר זהות מוחלטת בין גזירת פת ושלקות, ולכן נראה שההלכה לגבי גפרור שייכת גם בבישולים, אך אין זה כתוב במפורש. נראה את דברי הרמב"ם בהלכות שבהמשך-

"אם בישלן העכו"ם מתחלה ועד סוף ולא נשתתף ישראל עמו בבשולן הרי אלו אסורין משום בשולי עכו"ם" (הלכה יד).

<sup>1</sup> אנו הצגנו את הדברים כך שדברי רבינא מחודשים יותר מדברי ר' יוחנן, אך נראה שהר"ף לא הבין כך את הגמרא. הר"ף מצטט את ר' יוחנן ולאחר מכן אינו מזכיר את רבינא, אלא ממשיך 'הלכך' ואת דינו של רבינא. אם כן הר"ף מבין שפסקו של רבינא הוא תוצאה ישירה של דברי ר' יוחנן ולפי שניהם יש צורך בפעולה בפעולה כל שהיא של היהודי

הגוי רק מסיים את הליך הבישול. בדברי הגמרא אנו מוצאים פסקה שדנה במקרים אלו:

"והאמר ר' אסי א"ר יוחנן: כל שהוא כמאכל בן דרוסאי - אין בו משום בישולי עובדי כוכבים, הא אינו כמאכל בן דרוסאי - יש בו משום בישולי עובדי כוכבים!".

הרשב"א למד מגמרא זו שאם הגוי בישל את המאכל עד שיעור מאכל בן דורסאי, המאכל נחשב בישולי עכו"ם ולא משנה מה עשה היהודי לאחר מכן. ברגע שהמאכל ראוי לאכילה בעקבות בישול הגוי הוא מקבל הגדרה של בישולי עכו"ם ופעולה של יהודי לא תועיל יותר.

כך פוסק השולחן ערוך להלכה (ק"ט), אולם במקרה שיש הפסד מרובה או אם מדובר בערב שבת השולחן ערוך כותב שניתן להתיר. גם בעניין זה הרמ"א מביא היתר רחב יותר וכותב שיש מתירים תמיד. השיטות המתירות מתבססות על דברי הרא"ש שחולק על הרשב"א (סימן לב) וכותב שדין מאכל בן דורסאי נאמר רק להקל - במקרה שיהודי בישול עד מאכל בן דורסאי וגוי סיים אז מותר.

ישנם השלכות רבות לסוגיה זו וכבר בשיעור שעבר הזכרנו השלכה דומה לגבי ירקות קפואים. במקרה זה הירקות עוברים חליטה אך עדיין יש צורך לבשלם כדי לאכול. השלכה נוספת עולה לגבי אבקת תפוחי אדמה שמשתמשים בה למילוי מאכלים. הגוי מבשל את התפוחי אדמה ומביא אותם לרמה בישול שאינה סופית, אלא כשיעור בן דורסאי. הרב ישראלי פירסם מאמר בעניין זה בתחומין י, ומתיר זאת לאור תשובה ר"י קארו שהזכרנו בשיעור שעבר<sup>2</sup>. בעל השו"ע משיב שאם בישל עד כדי מאכל ב"ד אך כעת יש חסרון בבישול אזי אין איסור של בישולי גויים:

"ובכ"ה נראה לומר ב"ד דכיון דאיסורא דרבנן היא ויש מתירים הני חטים כיון דמתייבשין כ"כ דאינם נאכלים אלא ע"י בישול אחר והבשול הא' אינו ניכר בהם מותרים ואפשר שאפילו האוסרים בתבשיל יתירו באלו החטים' כיון שאינם נאכלין אלא ע"י בישול מחדש נאם הצעיר יוסף קארו" (אבקת רוכל סימן ל).

### בישול גוי בבית ישראל

נחלקו ראשונים בתוספות ד"ה 'אלא' האם האיסור הוא רק כאשר הגוי מבשל בביתו, או שמא האיסור קיים גם כאשר הגוי מבשל בביתו של היהודי. מהי סברת הרב אברהם ב"ר דוד הסובר שהאיסור קיים רק במקרה שהבישול נעשה בבית הגוי? נראה שניתן לעלות שני כיוונים בהסבר שיטתו: 1. רק במצב כזה אנו חוששים לחתנות. 2. ברגע משבשל בביתו של היהודי זה נחשב כאילו היהודי מבצע פעולה מסויימת בהליך הבישול.

ר"ת חולק על דברי הראב"ד ומסביר את דבריו בכך שיש לחוש שמא לא יזהר. לאור שני הטעמים שראינו לאיסור ניתן להסביר את דבריו לשני הכיוונים: הגוי לא יחשוש וגם בבית היהודי יכניס אוכלים טמאים, או שהיהודי לא יחוש ויגיע לידי חתנות.

"...וכל שבשלו ישראל מעט בשולו בין בתחלה בין בסוף מותר, לפיכך אם הניח העכו"ם בשר או קדרה על גבי האש והפך ישראל בבשר והגיס בקדרה או שהניח ישראל וגמר העכו"ם הרי זה מותר" (הלכה טז).

הרמב"ם כותב את דברי ר' יוחנן, אך לא את דברי רבינא, וניתן להסבירו כדברי הר"ף שהזכרנו בהערה כי מסקנת רבינא היא מסקנה הכרחית מדברי ר' יוחנן. בדברי הרמב"ם לא מפורש האם הפעולה שישראל עושה צריכה להיות פעולה משמעותית בהליך הבישול, אולם ה'כסף משנה' הבין בדברי הרמב"ם כי היפוך בגחלים בלבד אינו מועיל בבישול כמו בפת, אלא יש צורך בפעולה משמעותית שמשפיעה על הבישול של התבשיל.

מדברי המאירי (עמודים 129-130) עולה כי לשיטתו יש צורך בפעולה משמעותית כדי להתיר. המאירי דן לגבי פת ומזכיר את המנהג של זריקת העץ. הוא עצמו סובר שאין לפסוק כך לאור הסוגיה בגמרא, אך מה נעשה שכבר נהגו להתיר. הוא חולק על טעמו של הרמב"ם שסיבת ההיתר משום היכר, ולדעתו עיקר הטעם נובע מכוחו של ישראל המעורב בתהליך הבישול. במקרה שנתיר נראה מהמאירי שהדין שווה בפת ובבישולי עכו"ם.

לעומת שיטות הרמב"ם והמאירי, הרשב"א כותב שיש לחלק בין פת ובישול לגבי היתר זריקת גפרור:

"ואע"ג דבשאר בישולי עו"ג כל היכא דבישל עו"ג אע"ג דשגר ישראל לא מהני כדבעינא למיכתב קמן, **בפת הקלו והתירו בשגר ישראל או שהפך בגחלים משום דעיקר חיי נפש בפת**" (תורת הבית ב"ג ש"ז עמ' 185).

בהמשך דבריו הרשב"א מביא את דין הגפרור, ואומר שרבותיו פסלו זאת משום שאינו משמעותי ומה שהתירו זה רק פעולה משמעותית. הוא עצמו חולק ומגן על המנהג, ואומר שאין לך גפרור שאינו מוסיף חום, אך דבריו הם רק על פת ולא על תבשיל.

להלכה, נחלקו השו"ע והרמ"א בעניין זה:

"אין שגירת התנור מועלת אלא בפת, אבל בשאר המתבשלים אין שגירת התנור ולא הדלקת האש מעלה ומוריד, אלא ההנחה דווקא. לפיכך הרוצה לבשל במחבת בתנור של עובד כוכבים, צריך שיתן ישראל המחבת לתוך התנור, למקום הראוי להתבשל בו. הגה: ויש חולקין וסבירא להו דהדלקת האש או חיתוי בגחלים מהני לענין בישול כמו לענין פת, וכן נוהגין. ואפילו חיתוי בלא כוונה מהני ומועיל. וי"א דאפילו לא חיתה ישראל ולא השליך שם קיסם, רק שהכותית הדליקה האש מאש של ישראל, שרי" (סי' ק"ג, סעיף ז).

בדרכי משה הרמ"א מרחיק לכת אף יותר ומתיר גם אם רק נושף על האש בפיו (ראה ט"ז ס"ק ח).

### בישול חלקי

עד כה ראינו שאם היהודי עושה פעולה בהליך הבישול אז המאכל מותר משום בישולי גויים. ישנם מאכלים שבהם הגוי מתחיל את הבישול אך אינו מסיימו ולחילופין מאכלים בהם

2 וראה גם במאמרו של הרב יהודה עמיחי - 'בישולי עכו"ם בתפוחי אדמה לבורקס', אמונת עתיד 49 שכתב להתיר מסיבות דומות.

## בישולי מומר

בשיעור שעבר הזכרנו את הסתפקות ה'פתחי תשובה' לגבי בישולי עכו"ם כאשר מומר מבשל:

"עבה"ט של מהרי"ט ז"ל שכתב דעיקר הגזירה היתה משום חתנות כו' וע' בס' תפארת למשה שכתב דלפי טעם זה שרי בישול של מומר דמשום חתנות ליכא. אלא שהיה עוד טעם מבואר בב"י דשמא יאכילנו דברים אסורים, ולפ"ז גם בישול של מומר אסור דהוי ככופר לכל התורה כולה ושמא יאכילנו דברים האסורים..." (פתחי תשובה קיג,א).

שוב, גם כאן, השאלה האם בישולי מומר שווים לבישולי עכו"ם תלויה בהבנת איסור בישולי עכו"ם. אם הטעם משום חתנות אז כשם שהפתחי תשובה (סי' ק"ב ס"ק א) התיר לגבי פת גם כאן אין בעיה של חתנות. אך אם החשש הוא שמא יאכילו דברים טמאים הרי שדין בישולי עכו"ם שונה מחשש חתנות.

נראה שניתן להציע שתי סיבות מדוע בישולי מומר יהיו מותרים-

1. ראינו שהגזירה היא רק על הדברים הספציפים שגזרו, כדוגמת בישול באור בדוקא. לכן אין לנו להוסיף מקרים נוספים לאיסור שלא הוזכרו בפירוש.
2. ע"פ סברת הרא"ה לא גזרו על כל מקרה אפשרי, אלא רק במקרים מסוימים שבהם יש חשש, לאור כך נראה שאין להוסיף מקרים נוספים.

הרב עובדיה דן בנושא זה באריכות (ביביע אומר ח"ה, י). בתחילת דבריו הוא מצטט מראשוני האחרונים שכתבו להחמיר, ומקשה עליהם מדברי הרמב"ם בתשובה:

"הקראים אין ביינם שום איסור. ואע"ג דלית להו ולפני עור לא תתן מכשול, מהמני אחמרא כל שכן היכא דאנהו שתו מיניה דשרי ליה לבר ישראל מינן למשתי מיניה, דתנן בנדה סוף פרק דם הנדה זה הכלל כל דבר שחשודים בו אינן נאמנים עליו פירושו על הכותיים שלא מבני ישראל המה. הא אם לא היו חשודין נאמנין ואפי' על היין" (סי' תמט).

בהמשך דבריו הוא גם מדייק מתשובת הריב"ש שהאיסור הוא רק לגבי יין מומר, אך לא לגבי תבשיל של מומר. נביא את סיכום דבריו:

"ז. אתה הראת לדעת שישנה מחלוקת רבה בספרי האחרונים מערכה לקראת מערכה, ולפע"ד העיקר כדעת הסוברים להקל בבישולי מומר לחלל שבת בפרהסיא, ותנא דמסייע להו הריב"ש ז"ל, ובפרט דקי"ל (בסי' קיג ס"א) דספק בבישולי עכו"ם אזלינן לקולא. ובכל זאת אומר אני, שמכיון שהרבה אחרונים מחמירים בדבר, טוב לתקן הדבר אליבא דכ"ע, שהמשיגים על הכשרות במקום עשיית השימורים הללו, ידליק את האש (ע"י לחיצה בכפתור החשמלי) כדי שפעולת הבישול תהיה על ידו... ועל כגון זה נאמר מהיות טוב אל תקרי רע. והשי"ת יגדור פרצות עמו

הרמב"ם בפירוש המשנה כותב כשיטת ר"ת- "ואפילו בישל את שלנו ברשותנו". הגזירה היא כללית להתרחק מכל מה שהגוי מבשל. הרא"ה מסביר את שיטתו לאור העקרון שהזכרנו בשיעור הקודם שרק במקרה של חשש חתנות אסור. במקרה זה מדובר בשפחה ויש כאן כפיה, ולכן אין שייכות לאיקרובי דעתא. ברם, הרא"ה מסתייג וסובר שבמקרה זה קשה לשפוט את המציאות. ולכן יש להחמיר אך ניתן ללצד זכות על המקילים.

להלכה גם במקרה זה אנו מוצאים מחלוקת בין הרמ"א והמחבר:

"יש מי שמתיר בשפחות שלנו, ויש מי שאוסר, ואפילו בדיעבד. הגה: ובדיעבד, יש לסמוך אדברי מתירים. ואפילו לכתחלה נוהגין להקל בבית ישראל שהשפחות והעבדים מבשלים בבית ישראל, כי אי אפשר שלא יחתה אחד מבני הבית מעט" (סי' ק"ג, ג, סעיף ד).

## דין הקדירה

מה דין כלים בהם בושלו בישולי עכו"ם? האם דינם ככלי שבושל בו איסור?

הרשב"א פוסק כי מכיוון שכל שתיקנו חז"ל 'כעין דאורייתא תקון' לכן יש איסור ממש בבישולים וגם הכלים נאסרים (תורת הבית ב"ג סוף ש"ז). לעומתו הרא"ה חולק וסובר שהגזירה היא רק על המאכל משום חתנות, ואין איסור עצמאי שממנו יאסרו הכלים (וכך סובר גם הריטב"א)<sup>3</sup>.

כפי שהזכרנו בשיעור שעבר, סברת הרא"ה נובעת מהבנתו כי כל הדינים הולכים אחר טעם הגזירה משום חתנות:

"שאע"פ שהתבשיל אסור משום בשולי נכרים, אבל הכלים מותרין להשתמש בהן אחר הדחה דלגבי גיעולי הכלים לא מסתבר למימר דגזרו ואסרו בהו משום בשולי נכרים, דלית בהו משום חתנות ולא משום אקרובי דעתא".

להלכה הריטב"א מסכים לשיטת הרשב"א וכותב שיש להחמיר, ולעומת זאת הטור כותב שדעת הרא"ש כרא"ה. השולחן ערוך פוסק להלכה כשיטת הרשב"א:

"כלים שבשל בהם העובד כוכבים לפנינו דברים שיש בהם משום בישולי עובדי כוכבים, צריכים הכשר. ויש אומרים שאינם צריכים. ואף לדברי המצריכים הכשר, אם הוא כלי חרס מגעילו שלש פעמים, ודיו, מפני שאין לאיסור זה עיקר מדאורייתא. הגה: עובד כוכבים שבשל לחולה בשבת, מותר למוצאי שבת, אפילו לבריא, ואין בו משום בשולי עובדי כוכבים, דכל כה"ג היכרא איכא"<sup>4</sup> (סי' קיג, סעיף טז).

3 נראה שגם הרמב"ם בפי'המ"ש יסכים לכך, שהרי הוא מדגיש שיש הבדל גדול בין איסור בישול לבין גיעולי גויים.

4 החיי אדם כותב (כלל סט, טז) כי המיקל שלא להגעיל כלל לא הפסיד. אך לא ברור לי אם הכוונה בכל מקרה או שמא כאשר בישל בשבת.

בידוע שנעלמו ממנו דברי האחרונים שמתירים גם בשפחות שבמדינות אשכנז שהן מושכרות להם, וכמו שהביא הכנסת הגדולה הנ"ל. וכבר ידעת שבשל דבריהם הלך אחר המיקל. ע"כ. וכן העלה הגאון רבי יוסף חיים בשו"ת רב פעלים חלק ד' (חלק אורח חיים סימן ו'), שאף על פי שהפרי חדש החמיר במשרות המושכרות, שאין אנו מזהירים עליהן בשבת, מכל מקום כיון שכמה גדולים סמכו על המתירים הואיל והן מבשלות בבית ישראל, אין למחות בנוהגים להקל. ע"ש. וכן כתב השדי חמד בפאת השדה (מערכת ביטול גוים סימן א') בשם הרה"ג רבי אברהם מתתיה חלפון, שלפי דברי הש"ך שיש מתירים גם בפועלים הנשכרים, ולא דוקא בעבדים הקנויים, ואפילו בלא חיתוי של ישראל, וכן נהגו בזמננו להקל כדבריהם, מנהג זה הלכה הוא וכו'. ע"ש.

ומעתה בנידון דידן יש לנו הטעמים האלה להקל בצירוף הטעם הראשון שישאל מדליק את האש. ואם כן יש לנו ספק ספיקא להיתר, שמא הלכה כהפוסקים הסוברים שגם בביטול גוים היתר בהיסק על ידי ישראל, ולא רק בפת עכו"ם, ואם תמצא לומר כדברי החולקים, שמא הלכה כהאומרים שבפועלים המושכרים בבית ישראל יש להקל.... וכן ראיתי להגאון רבי אליעזר די טולידו בשו"ת משנת רבי אליעזר חלק ב' (חלק יורה דעה סימן א'), שהעלה שיש להקל בספק ספיקא אף על פי ששני הספקות נגד דעת מרן. וכן מתבאר מדברי החקרי לב... ומעתה הדבר פשוט שגם בנידון שלנו יש מקום נרחב לסמוך להקל גם לספרדים ובני עדות המזרח. וכן כתב בשו"ת מנחת יצחק חלק ז' (סימן סב). ע"ש. ומכל מקום המחמיר על עצמו תבוא עליו ברכה.

בסיכום: גם הספרדים ובני עדות המזרח יש להם על מה שיסמכו להתארח ולאכול בבתי מלון ובמסעדות הכשרים על ידי השגחת הרבנות המקומית, אף על פי שהטבח שמבשל התבשילים הוא גוי, כיון שישראל הוא המשגיח על הכשרות מדליק בעצמו את האש של תנורי הבישול והאפיה. (ואם כיבו את האש, צריך להזהר שישראל יחזור וידליקה). והמחמיר על עצמו תבוא עליו ברכה.

ישראל, וידעו תועי רוח בינה לשוב בתשובה למקור מחצבתם, ונזכה לגאולה שלמה. אמן... והאמת אגיד ולא אחזק כי בעוררי בענין זה בעל פה לידידי הגרא"י ולדינברג שליט"א שראוי לזהר בזה, קצת מאד בדברי, ודין גרמא שבא לו בארוכה ושרטט וכתב פס"ד בשו"ת ציץ אליעזר ח"ט (סי' מא) על דברינו בתורה שבעל פה, ואת שמי לא הגיד, והאריך כיד ה' הטובה עליו, והעלה ג"כ בכחא דהיתרא. ומניה ומני יתקלס עלאה. אולם מ"מ אני על משמתי אעמודה להזהיר בזה לתקן כל מה שאפשר בהיות שישנם הרבה אחרונים שהחמירו בזה. אף שנעלמה מהם תשובת הריב"ש שהבאתי באות ג', (ואגב ריהטאי לא ראיתי בדברי הציץ אליעזר שיזכיר מתשו' הריב"ש בזה), שמוכח להדיא להקל, מ"מ הואיל ויש לדברי המחמירים מקום בהלכה נכון להזהר בזה".

### פסיקת הלכה לפי המחבר

כפי שראינו במהלך השיעור, מצאנו כי בפסיקת ההלכה בביטול עכו"ם (סימן קיג) ישנם מספר מחלוקות בין השו"ע והרמ"א. ברוב מוחלט של המקרים הרמ"א מקיל יותר ונזכיר חלק מן המחלוקות:

סעיף ד- שפחות שמבשלות בבית יהודי.

סעיף ז- האם הדלקת האש בתנור על ידי יהודי מועילה להגדיר כביטול ישראל.

סעיף ט- ביטול גוי כמאכל בן דורסאי ויהודי סיים את הביטול.

סעיף טז- גוי שביטול לחולה בשבת, האם המאכל מותר למוצ"ש.

ההנחיות של הרבנות הראשית כיום לכשרות מסעדות ומלונות הם כשיטת הרמ"א, ולאור כך עולה השאלה האם הפוסקים כשיטת המחבר יכולים לאכול במקום בעל כשרות של הרבנות. נושא זה עלה לכותרות לאחרונה בעקבות פקוקים שעלו במקומות שונים בטיב הכשרות של הרבנות<sup>5</sup>.

בעניין זה דן הרב עובדיה יוסף (שו"ת יחוה דעת ח"ה, נד) וכתב שגם הספרדים יכולים לאכול בלי פקוק לפי פסק הרמ"א, וזאת על ידי צירוף מספר ספקות שעולות בדן במחלוקות הרבות בין הרמ"א והשו"ע. בנוסף לשאלה של הדלקת אש על ידי יהודי עולה השאלה לגבי גוי שהוא שכיר אצלנו שיש מקום להקל. הרב עובדיה מביא מספר פוסקים ספרדים שכתבו להקל משום רוב הספקות:

"...וכן כתב הכנסת הגדולה (בהגהות בית יוסף אות ח') בשם אביו ז"ל, שבשעת הדחק יש לסמוך על סברת הרשב"א בצירוף דעת הראב"ד שלא גזרו על ביטול גוים בבית ישראל. וכתב על זה בשלחן גבוה (שם סק"ט וסק"י), שאף על פי שהפרי חדש כתב לאסור בשפחות הנשכרות לחודש או לשנה, שאין אנו מזהירים עליהן בשבת,

\*\*\*\*\*  
 כל הזכויות שמורות לשיבת הר עציון, תש"ע  
 עורך: אביעד בינשטוק  
 \*\*\*\*\*  
 בית המדרש הווירטואלי  
 מיסודו של  
 The Israel Koschitzky Virtual Beit Midrash  
 האתר בעברית: <http://www.etzion.org.il/vbm>  
 האתר באנגלית: <http://www.vbm-torah.org>  
 משרדי בית המדרש הווירטואלי: 02-9937300 שלוחה 5  
 דוא"ל: [office@etzion.org.il](mailto:office@etzion.org.il)  
 לביטול רישום לשיעור:  
<http://etzion.org.il/vbm/unsubscribe.php>  
 \*\*\*\*\*

5 ראה בדבריו של הרב בנימין לאו לגבי ד"ח כושרות על מסעדות בירושלים- <http://www.ramban.org.il/show.asp?id=29164>